5 *"Med ukrepi, ki na šolski ravni preprečujejo učno neuspešnost, so nekateri takšni, da v sedanjih razmerah potrebujejo vsakokratno skrbno 'tehtanje med stroko in zakonodajo' ter odgovorno odločanje vodstva šole in vseh strokovnih delavcev."*

11 *"Podatki so pokazali, da je mladih, ki programov poklicnih in strokovnih šol po petih letih spremljanja ne zaključijo, kar 16,2%. V našem prostoru so bili objavljeni prvič in so med strokovno javnostjo sprožili plaz razprav in interpretacij, nam pa postavili okvir za nadaljnje delo. Rezultate spremljanja smo ponovno objavili v naslednjem letu; žal zadnjič. Zakonske ovire so namreč preprečile, da bi se generacijsko spremljanje ponovno izvedlo."*

26 *"V odkriti komunikaciji prevladujeta medsebojno zaupanje in spoštovanje. Učitelj starše sprejema, ceni in obratno. Reflektirajoča komunikacija med starši in učitelji temelji na enakopravnosti. Pri sogovorniku oboji iščejo objektivno in pozitivno vsebino ter skupne rešitve."*

34 *"Naša šola je zanimiva zaradi množičnosti, ker jo poleg mater obiskuje tudi precej očetov in zaradi aktivnih metod dela. Priprave in organizacija navadno potekajo tako gladko, da jih sploh ne opazimo."*

38 *"Ko smo priča nasilju, je pomembno, da se ga zavedamo, da ocenimo položaj, primerno posredujemo in če je treba, poiščemo pomoč. Pogosto je dovolj, da se učitelj samo pojavi v bližini, ali pa je dovolj že beseda in učenci se umirijo. Včasih je treba fizično posredovati, vendar le v primeru, ko je to nujno potrebno. Pri tem je treba paziti, da uporabimo le toliko telesne sile, da preprečimo neko dejanje. Zelo neprimerno je, če začnemo groziti s kaznijo, vpiti in se zgražati, saj s tem dodatno otežimo situacijo."*

Uvodnik

1 Silvo Šinkovec: **Pod lipo**

V žarišču: Osip v šoli

3 Silvo Šinkovec: **Vsak talent šteje**
4 Metka Zevnik: **Mladi ne smejo ostati brez poklica**
5 Tanja Bezić: **Institucionalni ukrepi za zmanjševanje učne neuspešnosti**
8 Miroljub Ignjatović: **Mednarodna primerljivost osipa**
11 Mojca Polak: **Skupaj z mladimi na vzporedni poti**
13 Barbara Božič: **Projekt PUPO**
14 Polona Kvartuh: **Izkušnje svetovalke ISM**
16 Anica Ule Maček: **Šola je zavihala rokave**
19 Majda Klančič: **Kako je projekt PUPO zaživel na naši šoli**
21 Dušan Vodeb: **Ko šola preprečuje osip**
22 Majda Širok: **Možnosti za drugačnost v luči evropske perspektive**

Naš pogovor

23 Sonja Votolen: **Bogdan Žorž: Vsakega človeka spoštujem**

Biti vzgojitelj

26 Mojca Škrinjar: **Kultura odnosov v šoli**
28 Sabina Juhart Vrebac: **Učinkovita komunikacija učiteljev s starši**

Biblična stran

30 Viljem Lovše: **Pričevalec, ker živim iz Njegove moči**

Razredništvo

32 Magda Marciuš: **Učiti se učiti (1)**
33 Stanislav Kink: **Mar smo smisel drug drugemu?**

Starši

34 PN: **Zdrav življenjski slog 4**
36 Katarina Čufar: **Deset let šole za starše na ŠKG**

Vzgojna področja

37 Milček Komelj: **Kregarjevi ustvarjalni romarji**
38 Angela Svenšek: **Vključevanje Romov**
40 Stanka Vogrinec: **Nasilje v šoli**
41 Ivan Ferbežer: **Konferenca o nadarjenih**

Izkušnje

43 Štefanija Jaksetič Dujc: **Učinkovito učenje**
44 Vida Vidmar: **Mednarodno sodelovanje**
46 Igor Gruden: **Program Leonardo da Vinci – priložnost za delo v tujini**

47 **Prebrali smo**

48 **Iz življenja DKPS**

51 **Napovedni koledar**

52 **Summary**

52 **Avtorji**

Vsak talent šteje

Silvo Šinkovec

Šolska neuspešnost je v žarišču te številke Vzgoje. Dva dni sem preživel na Bledu (15. in 16. decembra 2005) na konferenci Preprečevanje šolske neuspešnosti in blažitev njenih posledic II. Preko 100 udeležencev je razpravljalo o problematiki osipa, o njenih posledicah, o programih, ki blažijo negativne posledice, ter o preventivnih ukrepih.

Poslušali smo ravnatelje in druge po šolah, ki se trudijo zmanjšati osip in izboljšati kakovost šolanja. Poslušali smo mlade, ki so vključeni v te programe, poslušali izkušnje strokovnjakov iz Velike Britanije in Norveške. Čestitali smo vsem, ki se s tem področjem ukvarjajo, saj je bilo v zadnjih letih narejenega veliko dela.

V preteklosti smo poslušali vzvišene izjave, koliko mladih se je vpisalo na srednjo šolo in koliko je na novo vpisanih na univerzo. Seveda smo veseli vsakega, ki se odloči storiti več za pridobivanje znanja. Zanima pa nas tudi, kaj se s temi mladimi dogaja. Zato nas je čudil molk o tem, koliko mladih začetih programov ni končalo. Pomembno je slediti tudi zgodbam o neuspehu, ker je to neuspeh mladih, njihovih družin in države. Če teh podatkov nimamo, ne vemo, kaj se dogaja in kako mladim pomagati. Veseli nas, da skupina na CPI spodbuja to razmišljanje, saj je za kakovost šolstva zelo pomembno, da gledamo šolo tudi s te perspektive. Programe CPI predstavljamo v tej številki Vzgoje.

Na okrogli mizi, ki je bila zaključek posveta, je bilo predlaganih mnogo izhodišč za nadaljnje delo. Rad bi navedel nekatere misli in pobude.

1. Predlagali smo, da bi država sistematično zbirala podatke o osipnikih in ustvarila sistem, da bi spremljala vsakega mladega, ki se znajde 'na drugačni poti'. Da se to da, smo videli iz primera v Veliki Britaniji.
2. Predlagali smo, da naj Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve koordinira dejavnosti na tem področju v sodelovanju s CPI, Zavodom za zaposlovanje ter Ministrstvom za šolstvo in šport.
3. Več pozornosti bi bilo treba posvetiti razrednim uram, skrbi za spremljanje razrednega ozračja, medsebojni pomoči med učenci, učenju komunikacijskih veščin, spremljanju vsakega posameznika po metodi tutorstva, sistematičnemu uvajanju mladih v metode učenja in pridobivanju učnih navad.
4. Več pozornosti bi kazalo posvetiti spodbujanju rasti samozavesti in samospoštovanja, ker je samospoštovanje tesno povezano z učno uspešnostjo. Učno neuspešni dijaki potrebujejo več spodbud, spremljanja, informiranja in podpore; zagotovilo, da so cenjeni in vredni.
5. Učence in dijake je treba še bolj spodbujati, da sprejemajo odgovornost za svoje življenje, za učno uspešnost in smiselno vključitev v družbo in jih pritegniti k iskanju rešitev, ko se znajdejo v težavah.
6. Razvijati je treba sistem pomoči vsem mladim, ki izpadejo iz šolskega sistema – informiranje, spodbujanje, spremljanje.
7. Potrebno je okrepiti družino, saj je učna neuspešnost pogosto povezana z negativnimi izkušnjami, ki jih imajo mladi v svojih družinah.

Predlogov je bilo še veliko. Naj zaključim z mislijo, da je konkurenčno gospodarstvo mogoče ustvarili le, če se v državi ljudje dobro počutijo, so zdravi, se čutijo varne in spoštovane in v čim večji meri razvijejo svoje talente. To je izziv za politike in šolnike. Vrednoto solidarnosti moramo uveljaviti v vsej polnosti na vseh ravneh v naši državi.

Foto: Sonja Fornazarič

Mladi ne smejo ostati brez poklica

Če jim spodrsne, potrebujejo podporo

Metka Zevnik

Preprečevanje brezposelnosti in socialne izključenosti se začne z izboljšanjem kakovosti izobraževanja in usposabljanja, ki vključuje tudi učenje z delom. Individualna motivacija za učenje ter pestrost učnih priložnosti sta najpomembnejša ključa za uspešno izvajanje vseživljenjskega učenja (Evropska komisija, 2001).

Podatki kažejo, da je za posameznike brez ustrezne usposobljenosti verjetnost brezposelnosti štirikrat večja. Podatek za Slovenijo to potrjuje, saj je bilo maja 2004 med brezposelnimi 36,3% nekvalificiranih in 5,5% polkvalificiranih oseb (Statistične informacije 237/2004).

Slovensko poklicno šolstvo se srečuje z resnimi težavami, kot so: vse manjša vključenost dijakov, predmetna nepovezanost, nizka motivacija mnogih dijakov, izostajanje od pouka in nepripravljenost izvajati učiteljeva navodila ali naloge, neustrezna pripravljenost za vstop na trg dela, opustitev šolanja (osip). Zaradi navedenih razlogov je izobraževalni sistem nujno treba prilagoditi spremembam, ki se bodo po naših zaznavah dogajale v prihodnosti. V gospodarstvu se bodo reforme, ki jih danes uvajamo, odražale na kompetentnosti mladih, ki danes hodijo v šolo (Schleicher, 2004).

Na osnovi podatkov, ki jih kaže spremljanje uspešnosti generacij v srednjih poklicnih in strokovnih šolah, ugotavljamo, da še vedno preveč mladih vstopa v življenje brez poklicne izobrazbe. Brez izobrazbe in usposobljenosti so njihove možnosti za zaposlitev minimalne, grozi jim izključenost iz sveta dela in družbe nasploh.

Skupna evropska naloga je konkurenčnost in dinamičnost njenega gospodarstva ter delovna sposobnost prebivalcev. Slovenija se je s podpisom in sprejemom nekaterih dokumentov EU zavezala, da bo sledila in izpolnjevala skupne strateške cilje pri vzpostavitvi in uveljavitvi koncepta vseživljenjskega učenja in trajnostnega razvoja ter na ta način prispevala k razvoju potencialov svojega prebivalstva. Poudarjeno je predvsem izobraževanje in usposabljanje v celotnem življenjskem obdobju. V Strategiji razvoja Slovenije je med ključnimi nacionalnimi razvojnimi cilji zmanjševanje socialnih tveganj za najbolj ranljive skupine, zmanjšanje revščine in socialne izključenosti, kar so pomembni dejavniki trajnostnega razvoja.

Če želimo to uresničiti, moramo poskrbeti za izboljšanje znanja in poklicnih kvalifikacij državljanov. Vsi naj bi že od rane mladosti naprej imeli možnost za razvijanje svojih zmožnosti, iskanje svoje identitete, razvijanje sposobnosti ter sprejemanje aktivne vloge v družbi. Hitrost družbenih in gospodarskih sprememb se zrcali tudi v razmišljanju o prihodnjih ciljih sistemov izobraževanja in usposabljanja. Pred takimi izzivi so vsi sistemi vzgoje, izobraževanja in usposabljanja.

Brez izobrazbe in usposobljenosti so možnosti mladih za zaposlitev minimalne, grozi jim izključenost iz sveta dela in družbe nasploh.

Narava dela se spreminja, prav tako tudi znanje in spretnosti, ki jih morajo obvladati zaposleni. Spremembe se kažejo npr. pri izdelkih, v katere je vloženega vse več znanja. Delovne organizacije potrebujejo nova znanja in spretnosti, podjetja prevzemajo vlogo nosilcev usposabljanja. Vseživljenjsko izobraževanje je postalo nujnost, saj ne moremo pričakovati, da bo znanje ostalo enako vse življenje. Na mnogih področjih bo vseživljenjsko učenje povezano z možnostjo zaposlitve in bo temeljni pogoj za ohranitev delovnega mesta. Družba znanja naj bi v svojem razvoju premagovala socialne ovire, ne pa jih ustvarjala.

Center za poklicno izobraževanje je vključen v tri pomembne dejavnosti za doseganje postavljenih strateških ciljev. Prva je priprava in uvajanje prenovljenih programov poklicnega in strokovnega izobraževanja, ki zajema znanstveno-tehnološki, delovno-organizacijski in socialno-kulturni razvoj (Izhodišča, 2001). Druga dejavnost podpira prenovo in poteka kot projekt Preventivni ukrepi za preprečevanje osipa v poklicnem in strokovnem izobraževanju (PUPO). Izvajamo ga v sodelovanju z Zavodom za šolstvo in Zavodom za zaposlovanje. Tretja dejavnost, Informiranje in svetovanje za mlade na vzporedni poti (ISM), je namenjena mladim, ki svojo pot nadaljujejo zunaj šolskega sistema.

V prihodnje bomo s podporo Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve ter Ministrstva za šolstvo in šport zagotovo poskrbeli, da mladim ljudem, ki so zapustili izobraževanje, ponudimo ustrezno psihološko in izobraževalno podporo za njihov trajnostni razvoj.

Narava dela se spreminja, prav tako tudi znanje in spretnosti, ki jih morajo obvladati zaposleni.

Institucionalni ukrepi za zmanjševanje učne neuspešnosti

Tanja Bezić

V prispevku so zgoščeno predstavljene tiste dejavnosti šole, za katere menimo, da lahko prispevajo k zmanjševanju učne neuspešnosti. Večina je uresničljivih že v okviru sedanje zakonodaje, manjši del pa je takšnih, zaradi katerih bi se le-ta morala vsaj delno dopolniti ali spremeniti. Teoretskih in šolsko-reformnih izhodišč navedenih ukrepov (zaradi omejenosti obsega prispevka) tukaj ne navajamo.[1]

Ukrepi za preprečevanje neuspešnosti na šolski ravni[2]

Med ukrepi, ki na šolski ravni preprečujejo učno neuspešnost, so nekateri takšni, da v sedanjih razmerah potrebujejo vsakokratno skrbno 'tehtanje med stroko in zakonodajo' ter odgovorno odločanje vodstva šole in vseh strokovnih delavcev.

Različne dejavnosti na šolski ravni so lahko usmerjene na naslednja področja:

- dejavnosti za uspešno socialno integracijo dijakov,
- dejavnosti na področju poklicne orientacije,
- dejavnosti za osebni in socialni razvoj dijakov,
- dejavnosti za dvig kakovosti procesov učenja,
- dejavnosti za dvig kakovosti poučevanja ter upoštevanja značilnosti in potreb dijakov,
- dejavnosti, namenjene posebej ranljivim skupinam dijakov,
- pomoč dijakom na področju učenja, socialne integracije ter poklicne orientacije.

Vse naštete dejavnosti potekajo na ravni primarne, sekundarne in terciarne preventive ter na ravni organiziranja projektov pomoči.

Primarna preventiva oz. sistemski ukrepi

1. Zakoni in pravilniki naj bi omogočili:

- Zvišanje stopnje avtonomije šole in vzpostavitev financiranja na dijaka ter na specifičnih projektih. Šola bi morala imeti veliko svobode pri določanju velikosti učnih skupin (določena bi morala biti le zgornja meja števila dijakov v oddelku).
- Na državni ravni naj bi bili določeni minimalni standardi znanja, če pa ne, naj bi jih skupaj oblikovali učitelji strokovnega aktiva na šoli.
- Šola naj bi oblikovala načrt ugotavljanja in zagotavljanja kakovosti lastnega dela (nekatere države so to že postavile kot obveznost šole, npr. Danska, Škotska).
- Poskrbeti bi bilo treba za večje možnosti *štipendiranja*, brezplačno malico za vse srednješolce in brezplačne učbenike (kot na Finskem).
- Poklicna (karierna) orientacija naj bi postala obvezni del kurikuluma (tako je v večini evropskih držav).
- Razredne ure bi morale biti tedenska obveznost dijakov in učiteljev.
- Projekti, razpisani na državni ravni, bi morali podpirati inovativne dejavnosti šol na področju preprečevanja neuspešnosti (manj projektov z večjim sofinanciranjem iz državnih ali lokalnih proračunskih virov).
- Dijakom, ki se ne morejo odločiti za smer izobraževanja, naj bi omogočili poseben enoletni poklicno-orientacijski program (pridobivanje izkušenj na različnih poklicnih področjih; vključeval bi delovno prakso in svetovalni program).
- Pogoji za prepise iz programa v program naj bi bili javno objavljeni.
- Vsako ponavljanje letnika naj bi bilo temeljito strokovno utemeljeno.
- Omogočeno naj bi bilo napredovanje dijakov, ki imajo ob koncu šolskega leta le eno negativno oceno. Za pogojni vpis bi moral biti rok strokovno utemeljen in realen.
- Tudi v srednji šoli naj bi bil omogočen dopolnilni pouk ali možnost sistemizacije učiteljev za učno pomoč v obsegu 0,5 ure na oddelek (kakor je že v OŠ).

2. Programi in organizacija dela šole naj bi dali:

- Večjo veljavo in poudarek izvajanju in spremljanju interesnih dejavnosti (te dejavnosti so izjemno pomembne za uspešno socialno integracijo in za razvijanje talentov).
- Poklicna (karierna) orientacija in učenje učenja naj bi bila možna izbirna vsebina v vseh letnikih in tudi integrirana v pouk vseh predmetov in področij.
- Maksimalno bi morali zmanjšati sistemske in subjektivne ovire za horizontalno in vertikalno prehodnost di-